

ЛЮДИНОЗНАВЧІ СТУДІЇ
Серія «Педагогіка», 6/38 (2018), 38–48

HUMAN STUDIES
Series of «Pedagogy», 6/38 (2018), 38–48

УДК 378:371.13

БІРУК Наталія – аспірант кафедри педагогіки, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10000, Україна (shcherbakova_n@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4146-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.119575>

Бібліографічний опис статті: Бірук, Н. (2018). Педагог-дослідник: окреслення дефініції та особливості діяльності. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 6/38, 38–48.* doi: 10.24919/2313-2094.6/38.119575.

Історія статті

Одержано: 6 листопада 2017

Подано до редакції: 15 лютого 2018

Прорецензовано: 14 січня 2018

Доступ он-лайн: 5 квітня 2018

ПЕДАГОГ-ДОСЛІДНИК: ОКРЕСЛЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті проаналізовано вживання дефініції «педагог-дослідник» і складність її однозначного тлумачення. Розглянуто проблему одночасного поєднання педагогічної та дослідницької діяльності у шкільному середовищі. Акцентована увага на наукових підходах, на які має опиратися педагог вищої школи у своїй професійній діяльності для досягнення позитивних результатів. На основі аналізу наукових джерел описано рівні втілення педагогом дослідницьких проектів. Проведений діагностувальний етап експериментальної роботи серед представників українських науково-педагогічних шкіл дав змогу виокремити професійні, дослідницькі й особистісні групи характеристик педагога-дослідника. Усі категорії досліджуваних зійшлися на думці, що основними характерними рисами педагога-дослідника є креативність, професіоналізм і готовність до самовдосконалення, що і допомогло авторів сформулювати визначення категорії «педагог-дослідник» та з'ясувати ефективні показники його професійної діяльності.

Ключові слова: педагог-дослідник, наукові підходи, рівні дослідницької діяльності, характерні риси педагога-дослідника, професійно-творчий розвиток.

Постановка проблеми. Початок ХХІ ст. характеризується стрімкими процесами реформування системи освіти України та інформатизації всіх її ланок, що спонукає вчителя/педагога до постійного професійного й особистісного вдосконалення, мотивує до здійснення пошукової та дослідницької діяльності відповідно до вимог часу. Влада та суспільство мають розуміти, що на сьогодні педагог – це центральна фігура у модернізації освіти та реформуванні освітнього процесу, і враховувати це при розробці нормативно-правового забезпечення, яке викликало б бажання творчо і результативно працювати, постійно прагнути до професійного та духовного зростання.

Зі свого боку, і педагог для ефективного здійснення професійної діяльності має постійно досліджувати освітні зміни та продукувати нові альтернативні й прогресивні ідеї навчання і виховання підростаючого покоління. На сьогодні успішний педагог – це педагог-дослідник, педагог-лідер, педагог нової формації – духовно розвинена, соціально зріла, творча особистість, компетентний фахівець, який професійно володіє всім арсеналом педагогічних засобів, постійно прагне до самовдосконалення і саморозвитку, стимулюючи до цього своїх учнів та студентів, який навчає молодих людей системного мислення, методів пізнання та самоорганізації, допомагає розкрити власний потенціал, стимулює й активно використовує творчі можливості кожної особистості («Педагог – це дослідник», 2013).

Сучасний педагог у своїй професійній діяльності для досягнення позитивних результатів має опиратися на низку наукових підходів, зокрема особистісно зорієнтований, компетентнісний, діяльнісний і технологічний. Особистісно орієнтований підхід передбачає пріоритет суб'єкта навчання, необхідність «відійти від навчально-дисциплінарної моделі і переорієнтувати педагогічний процес на головне – особистість». Відповідно до компетентнісного підходу, у професійній діяльності педагога потрібно насамперед змістити акценти з пасивного засвоєння готових теоретичних знань на практичне набуття умінь і необхідних навичок, на формування здатності творчо і прагматично діяти, приймати дивергентне рішення. Діяльнісний підхід ґрунтується на визнанні діяльності основою, засобом і вирішальною умовою гармонійного розвитку особистості, що зумовлює необхідність його реалізації в педагогічній практиці, чим цей підхід тісно пов'язаний з особистісним. Технологічний підхід орієнтує широко застосовувати інноваційні інформаційно-комунікаційні технології (електронного, дистанційного та мобільного навчання), а також здійснювати неперервну самоосвіту (Городиська, 2015, с. 107–108). Ефективна та плідна реалізація зазначених підходів можлива лише за умови проведення педагогом постійної ґрунтовної дослідницької роботи.

Педагогічна наука в переважній більшості при аналізі різних аспектів педагогічної діяльності оперує поняттями «вчитель», «педагог», «викладач», «дослідник», «науковець». Словосполучення *педагог-дослідник* маловживане та не має чіткого однозначного тлумачення. Необхідність його обґрунтування зумовлюється вимогами швидкоплинних освітніх змін, в яких, як зазначалося вище, педагогічна діяльність має все більше набувати дослідницького характеру.

Аналіз останніх досліджень. Про дослідництво як невід'ємну складову педагогічної діяльності різного рівня йдеться у роботах Н. Гомелі, І. Єрмакової, Г. Кловак, Т. Койчевої, Н. Кушнарєнко, В. Морозова, О. Отич, Н. Поліхун, О. Пехоти, Л. Сущенко, В. Шейка та багатьох інших науковців. Категорією «педагог-дослідник» у своїх дослідженнях оперують Г. Кловак, Н. Копачова, О. Пехота та інші.

На думку В. Загвязінського, бути педагогом-дослідником – вміти знаходити нове у педагогічних явищах, виявляти в них невідомі зв'язки й закономірності (Загвязинский, 1980, с. 10).

О. Кучерявий позиціонує педагога-дослідника як випускника класичного університету освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» (Кучерявий, 2011, с. 19).

М. Скрипник та Є. Чернишовою складено навчальну програму з підготовки педагогів-дослідників – аспірантів, здобувачів та науково-педагогічних працівників з планування, організації та узагальнення дослідницько-експериментальної роботи в сучасній школі (Ануфрієва, Гузій, Регейло та ін., 2014, с. 123–155).

Педагог-дослідник – це педагог нової формації, творча особистість, професіонал, для якого характерними ознаками є сучасне науково-педагогічне мислення, висока духовність, інтелігентність, оптимізм, постійна готовність до самоосвіти, саморозвитку (Girardet, 2017; Lassila, 2017, с. 488).

Мета статті – окреслення дефініції «педагог-дослідник» на основі аналізу наукової літератури та власних досліджень, враховуючи особливості його діяльності.

Виклад основного матеріалу. Серед вчителів побутує думка про складність одночасного поєднання педагогічної та дослідницької діяльності як провідної, на їх погляд, варто виділити лише одну з них. Розглянемо цю проблему з різних позицій.

Якщо базовою у діяльності шкільного вчителя виступає дослідницька діяльність, то він приходить до школи та починає працювати учителем, реалізуючи при цьому конкретне дослідницьке завдання. Наприклад, завершуючи роботу над кандидатською або докторською дисертацією, багато дослідників працюють викладачами в тих освітніх установах, які потім представляються ними у відповідних дисертаційних дослідженнях. Робота в школі учителем й одночасно з цим проведення дос-

ліджень, можуть характеризувати цю позицію ззовні як позицію педагога-дослідника. Але саме існування такої позиції в школі в цьому випадку має тимчасовий та непринциповий для навчального закладу характер. Школа виступає для такого дослідника насамперед майданчиком для збору необхідного йому емпіричного матеріалу.

Якщо базовою обирається педагогічна діяльність, то педагог, перебуваючи у школі і займаючись нормативною для нього педагогічною роботою, водночас потрапляє у специфічні умови, за яких змушений додатково проводити дослідження.

У випадку, коли вчитель працює в школі, орієнтований на створення нової освітньої моделі або розробку нових технологій переносу уже сформованих культурних освітніх систем в іншу ситуацію, то у своїй педагогічній діяльності він не може використовувати вже визначені й розроблені знання. І якщо вчитель хоче працювати саме в цій школі, то він займається дослідницькою діяльністю (певна річ, має володіти при цьому всіма необхідними навичками дослідницької культури). Ця дослідницька діяльність, зі свого боку, допомагає йому здійснювати щоденну педагогічну роботу. Таким чином, позиція педагога-дослідника виникає у цьому варіанті міркування як феномен інноваційної школи і фактично стає обов'язковою для всіх педагогів, хоча і має власну специфіку в школах проектної або дослідницької орієнтації.

У школах проектної орієнтації педагог-дослідник проводить свої дослідження (локальні) досить автономно та розгортає їх на власному предметному матеріалі. Ці дослідження проводяться не тільки на різних навчальних предметах, але й у різних вікових групах учнів і допомагають реалізовувати загальну для всієї інноваційної школи проектну ідею. Наукові студії різних педагогів можуть бути зовсім не пов'язаними один з одним і обговорюватися тільки щодо загального проекту школи.

У школах-лабораторіях (школах дослідницької орієнтації) педагоги-дослідники, крім локальних, проводять так звані рамкові дослідження. У цьому випадку всі вони спрямовані на подолання деякої загальної проблеми, незалежно від того, в якій віковій групі і на якому предметному матеріалі вони розгортаються. Дослідження різних педагогів обов'язково пов'язані між собою («Педагог-дослідник як суб'єкт», 2005).

На нашу думку, незалежно від того, представником якої освітньої ланки є педагог, його діяльність має бути передовсім спрямованою на набуття учнями/студентами/слухачами необхідних знань, умінь та навичок, відповідно до предмету викладання, проте ефективність професійної діяльності можлива лише за умови постійного відбору, оновлення, удосконалення інформації у ході науково-дослідницького аналізу.

На думку Г. Кловак (2003), В. Борисова (1997), Н. Кузьміної, М. Кухарева (1976), дослідницьку діяльність педагоги здійснюють на трьох

основних рівнях: емпірично-інтуїтивному (здійснення дослідницької діяльності, спираючись на власний практичний досвід), дослідницько-логічному (дослідницька педагогічна діяльність, постановка мети для розв'язання дослідницьких педагогічних завдань є функцією осмисленого і проаналізованого досвіду) та незначна кількість вчителів володіють науково-інтуїтивним рівнем здійснення дослідження (структура дослідницької педагогічної діяльності є синтезом наукового знання, досвіду освоєння методик, інтуїції, уміння бачити процес цілісно, знаходити правильні рішення в умовах неповної інформації).

Суб'єкти нашого дослідження – це представники сучасних українських науково-педагогічних шкіл (аспіранти педагогічних спеціальностей, кандидати та доктори педагогічних наук – з дослідницької позиції і вчителі шкіл, колегіумів, викладачі закладів вищої освіти – з професійної). Нами було проведено опитування серед цих категорій науковців (для з'ясування сучасного трактування досліджуваної категорії з точки зору самих педагогів-дослідників, педагогів-практиків), і виявлено, що зміст поняття «педагог-дослідник» охоплює декілька груп характеристик: професійні, дослідницькі та особистісні (див. рис. 1).

Рис. 1. Професійна, дослідницька та особистісна складові категорії «педагог-дослідник»

Охарактеризуємо деякі із представлених блоків детальніше.

Професійна складова діяльності полягає у тому, що педагог-дослідник:

– досяг високого рівня педагогічної майстерності, здатний інформувати педагогічний колектив про нові напрями розвитку освіти, педагогічні ідеї, наукові досягнення, займатися експериментальною та науковою роботою, готувати публікації, відкриті уроки та позакласні заходи,

здійснювати керівництво творчими групами, школами передового досвіду, педагогічними майстернями та студіями тощо;

– результати власного наукового пошуку впроваджує в освітню діяльність; розробляє нову освітню модель або здійснює перенесення вже наявної культурної освітньої системи в нову ситуацію; розв'язує єдину для установи проблему, але на своєму специфічному навчальному матеріалі з урахуванням вікових особливостей аудиторії;

– сам займається науково-дослідницькою роботою, професійно володіє науковими засобами і залучає учнів/студентів/слухачів до розвитку їх інтересу, до науково-дослідницької діяльності через написання рефератів, дипломних та курсових робіт, проведення творчих проектів, участь в МАН тощо;

– співпрацює з ученими та педагогами-новаторами для ознайомлення з актуальними проблемами педагогіки, передовим педагогічним досвідом, інноваційними технологіями; з повагою ставиться до переконань своїх опонентів; має системне мислення, що виявляється у цілісному сприйнятті різних педагогічних явищ, здатності встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, визначати перспективи свого подальшого професійного та особистісного розвитку;

– поєднує роботу у педагогічній галузі з науково-дослідницькою діяльністю, будуючи свою роботу на принципах креативності та постійного самовдосконалення; володіє вмінням практичного використання методики педагогічного дослідження.

Як *науковець*, педагог-дослідник відрізняється такими особливостями:

– має педагогічну освіту та здійснює наукові пошуки у сфері удосконалення методичних, технологічних, інноваційних педагогічних досліджень щодо реалізації освітніх послуг;

– займається науковою та практико-орієнтованою дослідницькою діяльністю; орієнтує свою професійну діяльність на отримання не лише професійного, але й дослідницького продукту, розробляє та впроваджує нові наукові ідеї, методики і т.д.; вміє знаходити нове у педагогічній діяльності/педагогічних явищах, виявляти у них невідомі зв'язки й закономірності;

– перебуває у постійному науковому пошуку, виокремлює суперечності у процесах, фактах, явищах, вимірює все, що можна виміряти, пропонує розглядати вже відоме з іншої теоретичної, методологічної та методичної позиції; впроваджує в освітній процес сучасні досягнення науки з метою його вдосконалення;

– здійснює формальну (виконання дисертаційного дослідження, завдань дослідницько-експериментальних проектів регіонального чи всеукраїнського рівня) або неформальну (альтернативні методичні знахідки,

розвідки у процесі виконання завдань професійної діяльності) інноваційну діяльність;

– володіє всіма необхідними навичками дослідницької культури, навичками наукового аналізу освітнього простору, системою знань і вмінь щодо дослідницької роботи;

– володіє умінням узагальнювати, систематизувати, робити висновки та обґрунтовувати їх; здатний до постійного експериментування з новими ідеями, технологіями тощо; вміє аналізувати нагромаджений науковий досвід в освітній сфері та перевіряти його валідність у певних умовах; перевіряти достовірність висловлених суджень, наукових положень; прагне до вдосконалення новизни і системи дослідження загалом;

– використовує досвід минулого, новаторські ідеї сьогодення та власні ідеї науково впроваджує у дослідницьку роботу; використовує не лише загальновідомі постулати, але й бажає та може доповнити наукову думку власними дослідженнями, висновками, відкриттями;

– володіє сучасним науково-педагогічним, критичним, інноваційним мисленням, може пристосовуватися до швидких змін у суспільстві, постійно підвищує рівень своїх знань (відвідує семінари, конференції).

Усі категорії досліджуваних науковців вважають, що педагог-дослідник, це передовсім педагог, творча особистість і професіонал, креативний та готовий до самоосвіти і саморозвитку.

Цікавою є думка респондентів – докторів педагогічних наук, які стверджують: якщо викладач працює у закладі вищої освіти, що створює нову освітню модель або розробляє нові технології переносу сформованих культурних освітніх систем в іншу ситуацію, то у своїй педагогічній діяльності він не може використовувати вже визначені й розроблені знання. Він володіє всіма необхідними навичками дослідницької культури, займається дослідницькою діяльністю, що, зі свого боку, допомагає йому здійснювати щоденну педагогічну роботу.

На основі отриманих даних нами сформульовано визначення поняття «педагог-дослідник» як високодуховного, інтелігентного професіонала, що досяг високого рівня педагогічної майстерності, має сучасне науково-педагогічне мислення, створює свій науковий доробок у ході педагогічної діяльності, орієнтує свою професійну діяльність на отримання не лише професійного, але й дослідницького продукту, готовий до самоосвіти та саморозвитку.

З проведеного дослідження випливає, що *педагог-дослідник* – це духовно зрілий, креативний, компетентний фахівець, здатний до самоосвіти та саморозвитку, здійснює одночасно педагогічну і дослідницьку діяльність, при цьому педагогічна є основою для проведення дослідницької.

Висновки. Сучасна система освіти потребує компетентного педагога, орієнтованого і вмотивованого на цілеспрямоване, зосереджене, ефективне та випереджувальне виконання професійних обов'язків, невід'ємною рисою якого є прагнення до постійного самовдосконалення шляхом науково-дослідницьких розвідок.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо дослідження творчої складової діяльності педагогічних працівників та виокремлення показників професійно-творчого розвитку педагога-дослідника, зокрема: обґрунтування нових форм і методів навчання, розробку технологій та моделей якісного навчання, підготовку навчально-методичного забезпечення у вигляді підручників та посібників, визнання результатів досліджень за показником Індексу цитувань, здобуття кваліфікаційних категорій, педагогічних звань, наукових ступенів та вчених звань, започаткування науково-педагогічної школи тощо.

Література

- Борисов, В.В.** (1997). *Формування готовності вчителя до дослідницької педагогічної діяльності в умовах поетапної підготовки студентів педагогічного вузу.* (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ, 22 с.
- Городиська, В.** (2015). Інновації в освітній діяльності вищої школи. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 31, 107–118.*
- Загвязинский, В.И.** (1980). *Учитель как исследователь.* Москва: Знание, 96 с.
- Кловак, Г.Т.** (2003). *Підготовка майбутнього вчителя-дослідника як педагогічна проблема сучасної школи.* Взято з http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/5/visnuk_2.pdf.
- Кузьмина, Н.В., & Кухарев, Н.В.** (1976). *Психологическая структура деятельности учителя.* Гомель: Гомельский государственный университет, 57 с.
- Кучерявий, О.** (2011). Концепція підготовки педагога-дослідника в класичному університеті. *Рідна школа, 4–5, 19–26.*
- Педагог – це дослідник, лідер, креативна особистість.* (2013). Взято з <http://shpetivka.com.ua/blogs/pedahoh-tse-doslidnyk-lider-kreatyvna-osobystist.html>.
- Педагог-дослідник як суб'єкт інноваційної школи.* (2005). Взято з <http://ru.osvita.ua/school/method/1419/>.
- Ануфрієва, О.Л., Гузій, Н.В., Регейло, І.Ю. та ін.** (2014). *Підготовка науково-педагогічних працівників, аспірантів та здобувачів: модернізація процесу навчання в системі післядипломної освіти: навчальні плани і програми дисциплін.* Київ, 195 с.
- Творча особистість педагога.* (2017). Взято з <http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/7792-tvorcha-osobistist-pedagoga>.
- Girardet, C.** (2017). Why do some teachers change and others don't? A review of studies about factors influencing in-service and pre-service teachers' change in classroom management. *Review of Education.* doi: 10.1002/rev3.3104.

Lassila, E. (2017). Storied emotional distances in the relationships between beginning teachers and school principals. *British Educational Research Journal*, 43, 486–504. doi:10.1002/berj.3280.

References

- Borysov, V.V.** (1997). *Formuvannia hotovnosti vchytelia do doslidnytskoi pedahohichnoi diialnosti v umovakh poetapnoi pidhotovky studentiv pedahohichnogo vuzu [Formation of teacher's readiness for pedagogical research activity in terms of gradual training of students of pedagogical educational establishments]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
- Horodyska, V.** (2015). Innovatsii v osvittii diialnosti vyshchoi shkoly [Innovation in the educational activity of higher education]. *Liudynoznavchi studii. Seriya «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 31, 107–118 [in Ukrainian].
- Zagvyazinskiy, V.I.** (1980). *Uchitel kak issledovatel [Teacher as a researcher]*. Moscow: Znanie [in Russian].
- Klovak, H.T.** (2003). *Pidhotovka maibutnoho vchytelia-doslidnyka yak pedahohichna problema suchasnoi shkoly [Training of the future teacher-researcher as a pedagogical problem of the modern school]*. Retrieved from http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/5/visnuk_2.pdf [in Ukrainian].
- Kuzmina, N.V., & Kukharev, N.V.** (1976). *Psikhologicheskaya struktura deyatelnosti uchitelya [Psychological structure of teacher's activity]*. Gomel: Gomelskiy Gosudarstvennyy universitet [in Russian].
- Kucheriavyi, O.** (2011). Kontseptsii pidhotovky pedahoha-doslidnyka v klasychnomu universyteti [The concept of training of a teacher-researcher in the classical university]. *Ridna shkola – Native school*, 4–5, 19–26 [in Ukrainian].
- Pedahoh – tse doslidnyk, lider, kreatyvna osobystist [The teacher is a researcher, a leader and a creative personality]*. (2013). Retrieved from <http://shepetivka.com.ua/blogs/pedahoh-tse-doslidnyk-lider-kreatyvna-osobystist.html> [in Ukrainian].
- Pedahoh-doslidnyk yak subiekt innovatsiinoi shkoly [Teacher-researcher as a subject of innovation school]*. (2005). Retrieved from <http://ru.osvita.ua/school/method/1419/> [in Ukrainian].
- Anufrieva, O.L., Huzii, N.V., Reheilo, I.Yu., & et al.** (2014). *Pidhotovka naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv, aspirantiv ta zdobuvachiv: modernizatsiia protsesu navchannia v systemi pisliadyplomnoi osvity: navchalni plany i prohramy dystsyplin [Professional training of teachers-researchers, graduate students and applicants: modernization of the process of training in the system of postgraduate education]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Tvorcha osobystist pedahoha [The creative personality of the teacher]*. (2017). Retrieved from <http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/7792-tvorcha-osobystist-pedagoga> [in Ukrainian].
- Girardet, C.** (2017). Why do some teachers change and others don't? A review of studies about factors influencing in-service and pre-service teachers' change in classroom management. *Review of Education*. doi: 10.1002/rev3.3104 [in English].

Lassila, E. (2017). Storied emotional distances in the relationships between beginning teachers and school principals. *British Educational Research Journal*, 43, 486–504. doi:10.1002/berj.3280 [in English].

BIRUK Nataliya – post-graduate student of Pedagogy Department, Zhytomyr Ivan Franko State University, Velyka Berdychivska str., 40, Zhytomyr, 10000, Ukraine (shcherbakova_n@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4146-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.119575>

To cite this article: Biruk, N. (2018). Pedahoh-doslidnyk: okreslennia definityi ta osoblyvosti diialnosti [Teacher-researcher: description of the definition and features of activity]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 6/38, 38–48. doi: 10.24919/2313-2094.6/38.119575 [in Ukrainian].

Article history

Received: 6 November 2017

Accepted: 15 February 2018

Received in revised form: 14 January 2018

Available online: 5 April 2018

TEACHER-RESEARCHER: DESCRIPTION OF THE DEFINITION AND FEATURES OF ACTIVITY

Abstract. The article considers the complexity of interpretation for the «teacher-researcher» concept, which describes a professional that has become a key figure in the process of reforming the Ukrainian educational system. The emphasis is put on the scientific approach, which forms the basis the teacher should rely on in his/her professional activities to achieve positive results. The author analyzes the activity of a school teacher from the point of view of the prioritized pedagogical or research activity platform. On the basis of analysis of scientific sources, the levels of implementation of research projects by the teacher (empirical-intuitive, research-logical and scientific-intuitive) are described.

On the basis of the analysis of the results of the diagnostic phase of experimental work, conducted among representatives of Ukrainian scientific and pedagogical schools (graduate students of pedagogical specialties, PhDs and doctors of pedagogical sciences on the one hand and teachers of schools, colleges, university teachers of same levels of accreditation on the other) the professional, research and personal groups of the characteristics of the teacher-researcher are distinguished and briefly analyzed. All categories of participants agree that the main characteristics of the teacher-researcher are: creativity, professionalism and readiness for self-improvement.

Conducted research makes it possible to conclude, that the teacher-researcher is a spiritually-mature, creative, competent specialist capable of self-education and self-development, which carries out simultaneous pedago-

gical and research activities, while pedagogical side serves as a platform for research and experiment.

The indicator of effective professional and research activity is the professional development of the teacher-researcher, and one of its highest manifestations is the launch of a scientific school, substantiation of teaching methods, preparation of textbooks, manuals of a new generation, development of technologies of high quality education.

Keywords: teacher-researcher, scientific approaches, levels of research activity, characteristic features of the teacher-researcher, professional and creative development.

Acknowledgments. Sincere thanks to pedagogical staff at Pedagogy Department of Zhytomyr Ivan Franko State University, in particular Prof. Olena Antonova, for her assistance.

Funding. The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.